

nălțat cu ocasiunea consulatului al doilea al său, în 173... etc. (pag. 128, 129, 130 înaint*).

nălțat în anul 173 cu ocaziunea celui al doilea consulat al său... etc. (pag. 220, 221, 222 înaint*).

Ast-fel, D-ra Zacharescu n'a urmat cu toată fidelitatea cerută, după literile originalului său. În loc de „nu părăsi“ pune „fusoși“, în loc de „puse pe goană“ iea curagiul a zice „goni“; în loc de „în anul 173“, șterge cuvîntul „anul“ și, cu oare-care sfiicală, se în recunoaștem aceasta, scrie numai „în 173“. Mai departe ie vorba de Elianu:

In revistă (pag. 121).

În privința epocii consulatului său, epigrafiștii nu sînt de acord... Trebuie se recunoaștem (împreună cu etc.) că M. Pontius Laelianus a fost consul suffectus sub Antonius, cîțiva ani după Erode Atticus, adică după 143, avînd de coleg pe Q. Mustius Pristus, etc.

In teză (pag. 231).

În privința epocii consulatului său, epigrafiștii sînt de opinii diferite. — Probabil înă că Laelianus a fost consul suffectus, puțin după a. 143, sub Antoniu, împreună cu Q. Mustius Priscus, etc.

Foarte frumos! Numai, cum remîne cu învinovățirile aduse „Națiunei“ de „Romînul“ și de „Apărătorii“ în privința plagierii mai multor articole de fond, parte după „Romînul“, parte după ziare nemțesti ca „Wiener Allgemeine Zeitung“ și „Neues Wiener Tagblatt“. Dacă faptul ieste așa, atuncî cum de vedem în același ziar critica în potriiva plagiatorilor? Cînd se vor deprinde oare scriitorii noștri a nu se impopoțâ cu pene streine?

Verax.

*Cum se moare.**

A fost greu de tot în Ianuariu. Nu ierâ de lucru; nu fu nicî pine, nicî foc a sară. Familia lui Morisseau a

*) Traducere din Emile Zola.

suferit. Femea îi spălătorită, bărbatul zidariu. Locuiesc la Batignolles, ulița Cardinet, într'o casă întunecoasă, care otrăvește mahalaua. Odaea lor, la rîndul al cincilea, ieste așa de hrentuită că plouă într'însa prin pod. Dar nu s'ar jelui, dacă Charlot, bășelul lor în vîrstă de zece ani, n'ar avea trebuință de hrană bună pentru a crește.

Copilul îi slăbănog, pentru'n nemic cade la pat. Cînd îmblă la școală, dacă se silea voind să învețe toate de o dată, se întorcea bolnav. Dar pe lingă acestea, foarte deștept, un ștregăraș drăgălaș de tot, care-ți stătea la vorbă ca un om mare. Cînd n'au pîne să-i dee, părinții plîng ca niște nebunî. Mai ales că copiii mor ca muștele, de sus pană jos în casă, așa-i de nesănătoasă.

Se lucrează la tăet ghieață pe uliți. Ba și tatăl a putut căpătă de lucru; curăță șanțurile tăind cu cazmaua, și sara aducea doi franci. Tot ieră cu ce să-și ție vieața, pană ce se va începe clăditul.

Dar, într'o zi, bărbatul întorcîndu-se găsi pe Charlot culcat. Mă-sa nu știe ce o fi avînd. Il trimesese la Courcelles, la mătușă-sa, care-i vînză'oare de strae vechi, să vadă de nu va afla o îmbrăcăminte mai călduroasă de cît bluza cea de pînză, care nu-i ține de feliu cîld, de vreme ce tot tremurá. Mătușă-sa n'avea de cît paltoane vechi prea mari, și bătul a venit tremurînd, ca bat, ca și cum ar fi bătut. Acuma, stă roș de tot pe perină, spune la prostii, i se pare că se joacă la popice și cîntă cîntece.

Mama a atîrnat o bucată de șal dinnaintea ferestrei, ca să astupe un ochiî stricat; au ramas, numai sus, două ochiuri slobode, pe unde intră o lumină cenușie galbănă. Nevoea a golit scrinul: toate albiturile sînt la Mont-de-Piété. Intr'o sară, au vîndut o masă și două scaune. Charlot se culcă jos; dar, de cînd îi bolnav, l'au pus în pat și încă și acolo i-î foarte reu, căci au dus și-au vîndut lînă din saltea încet încet. Acuma, tatăl și mama

dorm într'un colț pe un mindiriu pe care nici cîinii n'ar voi să se culce.

Cu toate acestea, amîndoi se uitau la Charlot cum se zbătea în pat. Ce are oare copilul, de bate cîmpii? Poate l'a mușcat vre un dobitoc orî va fi băut ceva reu. O vecină, doamna Bonnet, a venit; și, după ce s'a uitat de a proape la copil, zise că are fierbințală și receală. Se pricepe, bărbatu-su a murit tot de boala asta.

Mama plîngea stringînd în brațe pe Charlot. Tatăl iese ca un nebun și merge să aducă doftor. Aduce unul, nalt, cam nemulțămît, care ascultă la spatele băetului, îl bate pe piept, fără să zică nici un cuvînt. Apoi, trebuie să aducă Doamna Bonnet de la dinsa plumb și hîrtie, că să i scrie rețetă. Cînd ieșea fără să zică un cuvînt, mama îl întrebă, înecatată de plîns.

— Ce are, domnul?

— O pleuresie, răspunde doftorul scurt, fără altă lămurire.

Apoi întrebă și iel.

— Sînteți înscriși la biuroul de bine-facere?

— Nu, domnul... N'aveam nevoie, vara trecută. Iearna ne-a omorît.

— Cu atîta mai reu!

Și făgăduiește că va mai veni. Doamna Bonnet împrumută un franc pentru spițerie. Cu cei doi franci ai lui Morisseau au cumpărat carne, cărbunii de pămînt și noaptea aceasta se petrece bine. Pun necontentit cărbunii pe foc. Bolnavul, ca adormit de căldura cea mare, nu mai aiurează. Mînuțele îi ard. Văzîndu-l zdrobit de fierbințală, părinții se liniștesc; și, a doua zi, sînt îngroziți, năuciiți, cînd doftorul dă din cap înaintea patului, cu mutra unui om care nu mai are nici o nădejde.

Timp de cincî zile, nu se făcu nici o schimbare. Charlot doarme, zdrobit pe pernă. În odaie sărăciea sufică mai tare, pare că întră cu vîntul, prin borteale acoperișului și ale fereștei. În sara a doua au vîndut cea

de pe urmă cămeșă a mamei; într'a treia, au mai scos lină din saltea, de sub bolnav, ca să plătească la spițerie. Apoi n'au mai avut nimic.

Morisseau tot sfîrmă ghieață; numai, cei doi franci nu ajung. Fiind că frigul prea mare poate ouorî pe Charlotte, dorște să se dezghete, deși știe că atunci nu va mai găsi de lucru. Cînd pleacă la lucru se bucură văzînd ulițele albe; apoi se gîndește la băet care se luptă cu moartea sus în vîndul al cincilea și cere cu înfocare o rază de soare, o căldură de primăvară să măture omătul. De-ar fi măcar înscrisi la biuroul de bine-facere, ar avea doftor și doftorii degeaba. Mama a fost la primărie, dar i s'a spus că sînt prea multe cereri și să mai aștepte. Dar, tot a căpătat cîte-va țidulî pentru pîne; o doamnă milostivă i-a dat cinci franci. Apoi iar a început lipsa.

În ziua a cincea Morisseau aduse cei din urmă doi franci. Dezghețul începù, i-au dat drumul Atunci, n'avură ce să mai facă, soba remase rece, n'avură pîne, nu mai putură lua doftorii. În odae plină de umezală, de curgeau șurloae pe părăți, tatăl și mama tremură, înaintea copilului care horcăea de moarte. Doamna Bonnet nu mai intră la dînșii, pentru că i simțitoare și-î vine jele prea mare. Oamenii din casă trec iute pe lîngă ușa lor. Din cînd în cînd, mama apucată de plîns, se aruncă pe pat, sărută băetul, ca pentru a-l ușurà și a-l tîmădui. Tatăl, prost, stă ceasuri întregi la fereastră, rîdicînd șalul cel vechiu, privind cum curge apa pe uliță și cum cade de pe acopereminte. Poate că va ajuta lui Charlotte.

Într'o demineață doftorul spune că nu va mai veni. Copilul iese pierdut.

Timplul cel umed l'a gătit, zise iel. Morisseau amenință ceriul cu pumnul. Toate feliurile de timp omoară, se vede, pe cei săraci! Iera frig, și iera reu; se desgheață, și-î și mai reu. Dacă ar voi femeea, ar aprinde cărbuni în odae și s'ar duce cîte trei împreună. S'ar sfîrși mai degrabă.

Totuși, mama a mers ieară-și la primărie; i s'au figăduit că vor trimete ajutoriū, și așteaptă. Ce zi grozavă! Din pol cade un frig întunecos; într'un colț ploua; trebuie să pue un ciubăr să stringă apa. De a sară n'au mîncat nemică, băetul a băut o ceașcă de ceaiū, adusă de portăriță. Tatăl lingă masă, acoperindu-și obrazul cu mîncle, stă îndobitocit, îi vîjste urechile. La fie care zgomot de pas, mama aleargă la ușă, crede că în sfîrșit sosesc ajutoarele figăduite. Bat șese ceasuri, și tot n'a sosit nemică. Amurgul îi gloduros, încet și înfricoșătoriū ca o agonie.

De o dată, în noaptea care crește, Charlot bilbie cu-vinte întretăete:

— Mamă...mămă...

Mama se apropie, primește în față o suflare tare. Și nu mai aude nemică; zărește nehotărît copilul, cu capul dat pe spate, cu gîtul înțepenit. Strigă, nebună, rugîndu-se :

— Lumină! iute lumină?...Charlot al meu, vorbește mamei!

Nu-i luminare. În grabă, freacă chibrituri, le sfarmă între degete. Apoi, cu mînele tremurînd, pipăe obrazul copilului.

— Dumnezeule! a murit!... Auzi, Morisseau, a murit. Tatăl ridică capul, orbit de întunec.

— Eî și! ce vrei? a murit... Atîta mai bine.

La bocetele mamei, doamna Bounet s'a arătat în sfîrșit cu lampa. Atunci, pe cînd cele două femei așezau bine pe Charlot, bătu cinevă la ușă: aduceau ajutoriul de la primărie, zece franci, țidulî pentru pîne și carne. Morisseau rîde ca un prost, zicînd că cei de la biuroul de bine-faceri scapă tot deauna trenul. Și ce serman trup de copil, slab, ușor ca o pană! Ai fi culcat pe saltoa o vrabie omorîtă de omăt și luată diu uliță, și n'ar fi făcut o ridicătură mai mică.

Totuși, doamna Bounet, care s'a facut ieară-și foarte îndătoritoare, le arată că Charlot nu va învica, dacă vor

posti lângă dînsul. Se arată gata să meargă să aducă carne și pine, adăugînd că va aduce și luminare. O lasă să facă ce va voi. Cînd se înturnă, puse masa și dădu cîrnați fierbinți. Și soții Morisseau flămînzî, mîncă cu lăcomie lângă mort; fața lui mică și albă se zărește în umbra. Soba trage, se simt bine. Din cînd în cînd ochii mamei se împlu de lacrimi, cari cad pe pînea ieî. Ce cald i-ar fi lui Charlot! Cum ar mîncă iel de cu plăcere cîrnați!

Doamna Bonnet vrea să vegheze mortul numai de cît. Pe la unul, cînd Morisseau adormi cu capul pe pat, femeile fac cafea. Pofesc altă vecină, o cusutoreașă de vr'o 18 ani; și aceea aduce niște rachiu pe fundul unui șip, ca să dea și ieî ceva. Atunci cele trei femei beau cafea încetîșor sorbind cîte puțin, vorbind încet, povestind istorii de morți ciudate; încet încet vorbesc și mai tare, spun multe despre casă, despre mahala, de crima din ulița Nollet. Și cîte o dată mama se scoală, vine de vede pe Charlot, pare că să se incredințeze că nu s'a mișcat.

Fîind că au făcut prea tîrziu „declarația“ trebui să mai ție băetul și ziua a doua, N'au de cît o odae, trăesc cu Charlot, mîncă și dorm cu dînsul. Din cînd în cînd, îl uită; apoi, cînd îl află ieară-și mort, le pare că l'au pierdut din nou.

În sfîrșit, a treea-zî, aduc secriul, nu mai mare de cît o cutie de jucării, patru scînduri reu geluite, date degeaba de primărie, pe temeiul a leverinței de sărăcie. Și, la drum! merg la beserică alergînd. După Charlot merg: tată-su, mă-sa, doamna Bonnet și cealaltă vecină, precum și doi tovariși de-ai tătăni-su. Cu toții înnoată în glod păuă la genunchi: Nu mai plouă, dar ceața așa-i de umedă, că udă straele. La beserecă, se face iute slujba, și iear pornesc în goană pe pîveaua lunecoasă.

Ținteriumul îi tocmai la dracu, afară de zidiuri. Se scoboară pe ulița Saint Ouen, trec bariera, însfîrșit ajung. Ținterimul îi mare, încunjurat cu zidiuri albe. Crește iear-

bă, pământul ie bulgăros, în fund ieste un șir de copaci slăbănogi, cari mînjesc ceriul cu chipurile lor.

Incet, innantează convoiul pe țerna moale. Acuma, plouă; și trebuie să aștepte în ploae un preut bătrîn, care se hotărește să ieasă din besericuță. Charlot va dormi în groapa obș'iei. Se văd în toate părțile cruci răsturnate de vînt, cununî putrezite de ploae, un cîmp de sărăcie și de jale, pustiit, călcat, de abiea cupriozînd grămădirea de trupuri trimese din mähălăli de foame și de frig.

S'a sfișit. Dau pământ peste sc'riiü, Charlot îi în fundul gropei, și părinții se duc, fără să fi putut înge-nunchia, în glodul în care călcău. Afără, fiind că tot plouă, Morisseau, care mai are trei franci din cei zece dela biuroul de bine-facere, poștește pe tovarîși și pe vecine să iea cîte cevă, la un crișmaiü. Intră se pun la mese, beu două stecle de vin, mîncă o bucată de brînză de Brie. Apoi mai dau două stecle și tovarășii. Cînd înțrară în Paris ierau cu toții foarte chefoși

I. Nădejde.

Țigantul șiret.

Anecdotală populară.

Un țigan cucernic, cum cu toții sînt
Rușinos, cuminte, măi aproape sfînt,
Cam prin ne știință se 'ntîmplase o dată
De scăpase noaptea tocma 'ntr'o poeată

Cum de probozire ieră gingaș tare
Și sfios sărmanul ca o fată mare
Aur lîngă dînsul chiar putea să șadă
N'ar fi întins iel mîna, Doamne!.. spre giămadă